

VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Flyt – et skolesupplerende program som gir resultater

Erfaringer fra første og femte kull

Jon Rogstad og Miriam Abildsnes

STORBYUNIVERSITETET
VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

NOVA NOTAT NR. 7/24

Flyt – et skolesupplerende program som gir resultater

Erfaringer fra første og femte kull

JON ROGSTAD OG MIRIAM ABILDSNES

Velferdsforskningsinstituttet NOVA er et forskningsinstitutt ved Senter for velferds- og arbeidslivsforskning (SVA) på OsloMet – storbyuniversitetet.

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

© Velferdsforskningsinstituttet NOVA

OsloMet – storbyuniversitetet 2024

ISBN (online): 978-82-7894-883-5

ISSN (online): 1893-9511

Layout: Aksell AS

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

NOVA, OsloMet

Stensberggata 26 · Postboks 4, St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 67 23 50 00

Nettadresse: www.oslomet.no/om/nova

Forord

Gjennom flere år har NOVA gjennomført følgeforskning på Flyt, et skolesupplerende livsmestringsprogram for elever på 10. trinn. Målet med Flyt er å bidra til at flere unge fullfører videregående opplæring ved å styrke deres livsmestringsferdigheter. Gjennom deltakelse i Flyt får ungdommer mulighet til å utvikle ferdigheter innen livsmestring, sosiale relasjoner og motivasjon for videre skolegang.

Nytt av året er at vi også har samlet inn data fra det første Flyt-kullet, som deltok i skoleåret 2019–2020. Dette notatet presenterer tall som viser deres status fem år senere, noe som gir verdifull innsikt i hvorvidt Flyt bidrar til økt gjennomføring av videregående skole.

I tillegg inkluderer notatet resultater fra deltakere i Flyt-programmet for skoleåret 2023–2024. Deltakerne har blitt spurt om temaer som livsmestringsferdigheter, relasjonelle forhold og syn på videre utdanning.

Vi ønsker å takke Kronprinsparets Fond for å ha finansiert prosjektet, og for deres eksplisitte ønske om å fremme alle resultater. Videre takker vi alle ungdommene som har tatt seg tid til å delta i undersøkelser eller intervjuer. Til slutt retter vi en takk til forskningsleder Torvald Tangeland for kvalitetssikringen av notatet.

I arbeidet har Abildsnes hatt hovedansvaret for datainnsamlingen, mens forfatterne har gjennomført analysene og skrevet notatet sammen.

Oslo, 9. desember 2024

Jon Rogstad (prosjektleder)

Innhold

Sammendrag	6
Innledning	8
Analytisk tilnærming	10
Resiliens og tilhørighet	10
Data og metode	13
Om Flyt	13
Flyt-deltakerne fem år etter	16
Flyt skoleåret 2023-2024	18
Livet målt med terningkast	18
Personlig kompetanse og mestringstro	19
Støtte fra familie	20
Sosialt fellesskap: trygghet, tilhørighet og støtte	22
Struktur: kunnskap, planlegging og framtidsorientering	23
Forhold til skolen	24
Hva mener ungdommen selv om Flyt?	27
Veien videre	30
Litteratur	32

Sammendrag

Livsmestringsprogrammet Flyt, finansiert av Kronprinsparets fond og partnere, har gjennom skoleåret 2023–2024 gjennomført samlinger for det femte kullet av ungdom som står ved avslutningen av grunnskolen. Siden oppstarten har programmet vært rettet mot ungdom med risiko for senere frafall. Flyt er et prosjekt som kombinerer overganger og forebygging, og er derfor spesielt rettet mot elever på 10. trinn, med oppstart før de skal velge videregående opplæring.

Gjennom prosjektperioden har to kriterier blitt brukt for å vurdere Flyts suksess. For det første vurderes om programmet gjør ungdom i sårbare posisjoner bedre rustet til å gjennomføre videregående skole. Arbeidet her fokuserer på å styrke selvforståelse, relasjonelle ferdigheter og framtidsorientering. Erfaringene fra tidligere kull viser at vennskap står sentralt i hva Flyt betyr for deltakerne. Det andre kriteriet er knyttet til faktisk gjennomføring av videregående skole. Slik blir Flyt et viktig verktøy i Kronprinsparets arbeid med å hjelpe 10 000 unge inn i varige fellesskap.

Det sentrale spørsmålet er om Flyt faktisk har effekt, noe som ikke alltid enkelt å definere. Det er verdifullt om deltakerne opplever økt mestring og livskvalitet, selv om dette ikke nødvendigvis kan måles i karakterer eller gjennomføringsgrad. En av skolens viktigste oppgaver er å bidra til å skape «gagns mennesker» – et ambisiøst mål for både lærere og skolesystemet. Samtidig vet vi at gjennomføring av videregående skole er assosiert med en rekke positive utfall for både individ og samfunn. Oslo Economics har beregnet at dersom to deltakere på Flyt fullfører videregående opplæring som ellers ville ha sluttet, vil dette gjøre hele investeringen i Flyt lønnsom fra et samfunnsøkonomisk perspektiv (Oslo Economics, 2024 upublisert).

Ambisjonen med Flyt er at deltakerne i gjennomsnitt skal oppleve bedring både i subjektive og objektive faktorer, slik at det kan identifiseres en catch-up-effekt. Det innebærer at denne gruppen i gjennomsnitt nærmer seg jevnaldrende ungdom. For å undersøke om en slik catch-up-effekt oppstår, har vi valgt å inkludere en sammenligningsgruppe bestående av ungdommer som ikke deltar i Flyt, men som har tilsvarende bakgrunn. Ved å sammenligne Flyt-deltakere med denne gruppen kan vi si mer om Flyts betydning. Når det gjelder gjennomføring, sammenligner vi data for deltakerne med tall fra befolkningen generelt.

Flyt-programmets foreløpige resultater virker lovende. Når vi har kontakt med 82 av 86 deltakere etter fem år, ser vi at bare 6 prosent har frafalt. 74 prosent har fullført og bestått videregående opplæring, 4 prosent er i arbeid og 16 prosent er fortsatt i lære. Hvis alle i lære fullfører, vil 90 prosent av deltakerne ha fullført videregående. Med et moderat estimat kan vi forvente at rundt 85 prosent vil fullføre og bestå, noe som er høyere enn gjennomsnittet, som ifølge

oppdaterte tall fra SSB (2024) er 82,2 % på landsbasis. Dette peker mot en positiv «catch-up-effekt» for ungdommene i Flyt. Vi må imidlertid påpeke at mange faktorer spiller inn over så mange år, og selvsagt vil andre forhold enn Flyt kunne forklare deler av det vi finner.

Flyt-programmet 2023–24 bidro positivt på flere måter. Etter programmet oppgir en større andel av Flyt-ungdommene at de kjenner sine styrker og positive sider, med en økning fra 74 til 81 prosent. Til sammenligning viser kontrollgruppen ingen vesentlig endring. Dette støtter antagelsen om at Flyt bidrar til økt bevissthet om egne ressurser.

Når det gjelder generell tilfredshet, oppgir flere fra Flyt-gruppen å være fornøyde ved start enn ved slutt, mens kontrollgruppen viser en liten positiv endring. Begge grupper rapporterer likevel høyere tilfredshet enn landsgjennomsnittet fra Ungdata. Ved programmets slutt er Flyt-gruppen på nivå med dette snittet.

Om lag 80 prosent av Flyt-deltakerne opplever sosial tilhørighet på skolen, selv om andelen er lavere enn i kontrollgruppen (90 prosent). I motsetning til tidligere år er det ingen betydelig endring i opplevelsen av tilhørighet i løpet av programperioden. Flyt-deltakerne ligger imidlertid litt over landsgjennomsnittet fra Ungdata-undersøkelsen, hvor andelen er rett under 80 prosent.

Flere i Flyt-gruppen enn i kontrollgruppen ser ut til å streve med hvordan de skal nå målene sine, men dette gjelder under 10 prosent av Flyt-deltakerne ved både start og slutt. Det er ingen markant utvikling i opplevelsen av å vite hvordan man når sine mål gjennom programmet.

Programmet ser ut til å ha begrenset betydning for skolemotivasjon og skolestress. Det kan være at ungdommene verdsetter nytten av skolegang uten at det nødvendigvis øker deres opplevelse av glede i skolearbeidet.

Innledning

Flyt er et skolesupplerende program for læring og mestring. Hovedformålet er å bidra til at flere unge blir en del av varige fellesskap ved å støtte dem i å fullføre videregående skole. Flyt er åpent for alle, men gir prioritet til elever på 10. trinn som står i fare for å falle fra senere i skoleløpet. I tillegg til å gi deltakerne nyttige verktøy og ferdigheter, fungerer Flyt som en arena for å bygge nye vennskap i et miljø der skolens sosiale hierarkier ikke dominerer. Målet er å styrke deltakernes trygghet og å gi dem med ferdigheter som best mulig forbereder dem på å fortsette skolegangen. (Flyt beskrives nærmere under metode.)

Flyt-programmet bygger på forskning som viser at det er begrenset kunnskap om effektive måter å redusere utenforskap på. Vi vet imidlertid at utenforskap har negative konsekvenser, både for individet og samfunnet (se f.eks. NOU 2019:3, 2019; Forskningsrådet, 2024). I en kunnskapsoppsummering om utenforskap (Fyhn et al., 2021), konkretiseres dette gjennom å fremheve både økonomiske og sosiale argumenter for å redusere andelen av såkalte NEETs (Not in Employment, Education or Training). Hovedfunnet i deres kunnskapsoppsummering er at de fleste studier av utenforskap har til felles en vektlegging av relasjonelle brister som sentrale for å forstå hvem som faller utenfor.

Utenforskap forstås ofte som manglende deltakelse på sentrale samfunnsarenaer, mens årsakene i stor grad knyttes til mangel på opplevd tilhørighet. Derfor er selvfølelse og relasjoners betydning sentrale elementer i planleggingen og utformingen av Flyt-programmet.

Programmet ble utviklet med et solid kunnskapsgrunnlag, basert på innspill fra ungdom over hele landet, intervjuer med relevante organisasjoner og råd fra en bredt sammensatt faglig gruppe. Den bærende ideen med Flyt samsvarer med funnene til Fyhn et al. (2021), som understreker at mestring og sosiale relasjoner er viktige forutsetninger for å lykkes på andre arenaer. Dette danner grunnlaget for Flyt som et livsmestringsprogram, med mål om å støtte flest mulig ungdom i å fullføre videregående opplæring.

Gjennom skoleåret 2023–2024 ble Flyt-programmet gjennomført for femte gang. Opplegget er spesielt tilpasset elever på 10. trinn, før de tar valg om retning for videregående opplæring.

I forskningen benytter vi to kriterier for å vurdere betydningen av deltakelse i Flyt. For det første vurderer vi om programmet gjør at deltakerne subjektivt opplever å ha fått verktøy som gir økt trygghet, relasjonell kompetanse, mestringsopplevelser og motivasjon for videre utdanning. For det andre knytter vi suksess til mer objektive mål, der gjennomføring av videregående skole er avgjørende. For å vurdere begge disse målene har vi utformet

spørreundersøkelser som kartlegger deltakernes opplevelser og erfaringer både før og etter deltakelse i Flyt.

Ettersom Flyt tilbys før ungdommene har hatt mulighet til å fullføre videregående skole, er vi avhengige av andre datakilder for å vurdere gjennomføringen.

I Norge defineres frafall vanligvis som å ikke ha fullført videregående opplæring innen fem til seks år (Reegård & Rogstad (red.), 2016). I år har vi for første gang samlet inn slike gjennomføringstall, ettersom det nå har gått fem år siden det første Flyt-kullet (2019–2020) fullførte programmet.

Oslo Economics har beregnet at dersom to deltakere i Flyt fullfører videregående skole, som ellers ville ha sluttet, vil hele investeringen i Flyt være lønnsom i et samfunnsøkonomisk perspektiv (Oslo Economics, 2024 upublisert).

Ambisjonen med Flyt er at deltakerne skal oppleve forbedringer både i subjektive og objektive faktorer, slik at vi kan identifisere en såkalt *catch-up-effekt*. Dette innebærer at Flyt-deltakerne i gjennomsnitt skal oppnå resultater på linje med sine jevnaldrende. For å undersøke om Flyt har en slik effekt har vi inkludert en sammenligningsgruppe bestående av ungdommer med tilsvarende bakgrunn, men som ikke deltar i Flyt. Gjennom denne sammenligningen kan vi trekke konklusjoner om Flyts betydning. Når det gjelder gjennomføring av videregående skole, sammenligner vi også Flyt-deltakerne med gjennomsnittet i befolkningen for samme aldersgruppe.

I dette notatet presenterer vi tall som viser både nullpunkt og sluttunkt for skoleåret 2023–2024. I tillegg til spørreundersøkelsen sendt til deltakerne, har vi gjennomført et mindre antall kvalitative intervjuer, hvor hovedvekten er lagt på de mest sentrale funnene.

Før vi presenterer de nyeste tallene, retter vi oppmerksomheten mot det første Flyt-kullet. Vi har samlet inn data som viser status for gjennomføring fem år etter at deltakerne startet i Flyt. Den viktigste konklusjonen i dette notatet er at Flyt ser ut til å ha en positiv effekt. Fem år etter at de var med på Flyt er andelen som oppgir å ha fullført videregående skole, faktisk høyere enn landsgjennomsnittet for deres årskull.

Dette notatet har først og fremst et beskrivende siktemål. Vi legger særlig vekt på hvordan det har gått med det første kullet av deltakere fem år etter at de fullførte Flyt. Ettersom Flyts primære mål og begrunnelse er at flere ungdommer gjennomfører videregående skole, er denne tematikken særlig viktig.

Analytisk tilnærming

Den teoretiske tilnærmingen til det empiriske feltet i notatet bygger dels på omfattende litteratur om frafall fra videregående opplæring (for oversikt, se Rumberger, 2011; Reegård & Rogstad (red.), 2016; Fyhn et al., 2021), og dels på studier om risikofaktorer og sårbarhet for unge, med fokus på resiliens (se Schoon, 2006; Ungar, 2011) og (mangel på) tilhørighet (se f.eks. Harris et al., 2021). I tillegg vektlegges ungdoms oppvekstvilkår, som varierer ut fra bosted og familienes ulike forutsetninger for å støtte egne barn. Det sistnevnte relateres ofte til betydningen av klasseforskjeller og hvordan disse bidrar til å gi barn og unge ulike livssjanser (se Flemmen & Ljunggren, 2024).

Et avgjørende element i Flyt, er seleksjonen av deltakere. Programmet er åpent for alle, men om lag halvparten av deltakerne skal være ungdom med risiko for senere frafall, basert på vurderinger i den enkelte kommune. Det vil si fra lærere og andre med kjennskap til aktuelle ungdommer.

Det er imidlertid ikke slik at alle ungdommer med utfordringer er aktuelle som deltakere i Flyt. Programmet er ikke dimensjonert for å kunne hjelpe unge med store utfordringer knyttet til lærevansker, helserelaterte problemer eller en oppvekst i svært dysfunksjonelle familier. Disse vil som regel ha behov for langt mer omfattende og spesialiserte tilbud. Den primære målgruppen for Flyt er unge som er i en sårbar situasjon eller med en risiko for å ikke fullføre videregående skole, men som samtidig antas å kunne dra nytte av et kortvarig og intensivt program.

Basert på eksisterende forskning og en pilotstudie (Reegård & Rogstad, 2018), ble styrking av selvfølelse, relasjonelle ferdigheter og etablering av vennskap definert som kortsiktige mål for Flyt. På lengre sikt skal disse målene bidra til å øke sannsynligheten for at deltakerne fullfører videregående skole.

Den valgte tilnærmingen i denne studien bygger på to teoretiske begreper: *resiliens* (motstandskraft) og tilhørighet. For det første benytter vi forskning om resiliens til å begrunne valg av situasjoner og arenaer som er spesielt viktige for å styrke ungdommenes robusthet. For det andre er *tilhørighetsbegrepet* nyttig for å belyse ulike dimensjoner ved ungdommenes relasjoner til venner, voksne og relevante institusjoner. Mens resiliens primært har vært et sentralt begrep innen psykologien, er tilhørighet et veletablert perspektiv innen en mer sosiologisk orientert ungdomsforskning.

Resiliens og tilhørighet

Med utgangspunkt i målgruppen, kan Flyt forstås som et skolesupplerende og risikokompenserende bidrag for å styrke unge som over tid har vært i en sårbar situasjon. Når vi skal forske på betydningen av å delta på Flyt, er det derfor

hensiktsmessig å bruke tilnærminger og begreper som er anvendelige nettopp for å fange opp dette utfordringsbildet.

Resiliens er særlig brukt av psykologer, men har over tid fått langt bredere anvendelse. Hensikten med begrepet er å fange opp hvorfor noen individer – til tross for utfordringer – klarer å mestre livet på måter som gir dem positivt selvbilde og positive resultater (Bottrell, 2009; Hupfeld, 2010; Shean, 2015; Van Breda, 2018; Waxman et al., 2003). En underliggende antakelse i mye av litteraturen om resiliens er en antakelse om at et positivt utfall kan sannsynliggjøres gjennom å styrke den enkeltes selvbilde og selvfølelse. I mange tiltak omsettes dette med bruk av begreper som mestring, styrker og robusthet. Kort sagt er dette begreper som er rettet mot det enkelte individ og som på den måten er psykologisk orienterte.

En kritikk mot psykologiske studier av resiliens er at de blir individualistiske, og legger et urimelig ansvar på den enkelte (Van Breda, 2018; Joseph, 2013). I Norge gjenfinner man denne kritikken blant annet i boka *Skolens omsorgssvikt*, hvor Moen (2023) kritiserer dagens skole for å intervensere på individnivå for å håndtere et systemisk problem.

Flyt foregår imidlertid utenfor skolens rammer, og selv om programmet er åpent for alle, så er det ikke alle som deltar. Utfordringen for Flyt er hva de unge som i sårbare situasjoner har behov for i overgangen mellom ungdomsskolen og videre opplæring. Det er rimelig å anta at denne gruppen er åpne for hjelp og støtte ettersom de frivillig velger å delta på Flyt-programmet.

Man kan likevel spørre om resiliens er et nyttig begrep i denne sammenheng. En løsning kunne være å omgå begrepet – også i analyser av hvordan unge navigerer i vanskelige situasjoner, slik det gjøres i Eriksen, Persson og Rogstad (kommer 2025). En annen tilnærming, som vi benytter i dette notatet, er å eksplisitt å trekke inn hvordan resiliens utspilles på konkrete arenaer, og derigjennom må forstås i lys av relevante institusjonelle betingelser (se f. eks Ungar, 2011; Schoon, 2006). Argumentet for en slik tilnærming er at vi her er opptatt motstandskraft og hvordan den enkelte kan styrkes – samtidig forutsetter styrke at dette er ferdigheter som kan komme til anvendelse på aktuelle arenaer.

Skolen og familien er sentrale institusjoner i ungdommers liv, sammen med venner og både organisert og uorganisert fritid. For å belyse koblingen mellom unge og institusjonene som omgir dem, anvender vi begrepet tilhørighet, eller «belonging». Denne tilnærmingen er i tråd med funnene fra den tidligere nevnte kunnskapsoppsummeringen av Fyhn m.fl. (2021). Oppsummert var deres viktigste konklusjon at ungt utenforskap er svært variert og kan manifestere seg på ulike måter, men at en gjennomgående dimensjon i utenforskapet er omfattende erfaringer med relasjonelle brister. Dette innebærer en mangel på opplevd tilhørighet til foreldre, venner og andre sentrale personer og institusjoner.

Harris et al. (2021, s. 3) definerer tilhørighet: 'about membership, rights and duties, forms of identification with groups or other people and with places, and the emotional and social bonds that come from feelings of being part of a larger whole'. I diskusjonen vektlegger de tilhørighetens subjektive dimensjon, og at affektive faktorer spiller en avgjørende rolle i opplevelsen av anerkjennelse, inkludering og ekskludering. Samtidig handler tilhørighet om bånd mellom den enkelte og den omverden man er eller vil være en del av. Yuval-Davis (2006, 2011) får fram dette i bruk med bruk av sosial plassering, gjensidig identifikasjon og emosjonell tilknytning. Med disse tre komponentene betones det hvordan tilhørighet handler om sosiale og identitetsrelaterte fellesskap.

Gjensidig bruk av begrepene resiliens og tilhørighet («belonging») er relevant for å analysere ungdom med marginal tilknytning til skolen og hva som skal til for å koble dem tilbake til sosiale fellesskap (se mer i Rogstad, 2024). Ungdom som opplever vedvarende utfordringer, kan miste fotfestet både sosialt og faglig. Opplevd tilhørighet påvirker ikke bare ungdoms muligheter til å lykkes i skolegangen, men også i videre utdanning og arbeidsliv.

Deltakerne i Flyt befinner seg i overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole – en av de viktigste overgangene i ungdoms skolegang og liv generelt. Et sentralt element de lærer gjennom deltakelsen i Flyt handler om å forstå seg selv og hvordan de fungerer i relasjon til andre. Et annet viktig element er knyttet til deres framtidorientering og evne til å strukturere egen hverdag. Det sistnevnte handler i stor grad om å tilegne seg kunnskap som gjør det mulig å ta informerte valg om videre utdanning. I tillegg legges det vekt på å hjelpe de unge med å utvikle hverdagsstruktur, inkludert planleggingsevner som skaper nødvendig forutsigbarhet. Målet er at de skal kunne forme livene sine i tråd med sine personlige egenskaper. Grad av framtidorientering er derfor inkludert som en resiliensfaktor.

Vi har dermed identifisert fire dimensjoner som vi skal tematisere i analysen av de unges erfaringer med å delta i Flyt:

- Personlige egenskaper: selvtillit og opplevd mestringstro
- Familie: støtte fra familien
- Sosialt fellesskap: trygghet, tilhørighet og støtte
- Struktur: kunnskap, planlegging og framtidorientering

Data og metode

I skoleåret 2023-24 deltok 515 ungdommer i Flyt-programmet, en betydelig økning fra året før. Deltakerne var fordelt på 21 grupper spredt over hele Norge. Totalt var det 408 deltakere som svarte på spørreundersøkelsen ved oppstarten av programmet (en svarprosent på ca 80), og 260 av dem svarte på avsluttende spørreundersøkelse (en svarprosent på ca 50). Et flertall av respondentene i begge datainnhentingene var jenter (over 60 prosent).

Det er viktig å merke seg at antallet respondenter er relativt lavt, og at det er et betydelig frafall mellom start- og sluttundersøkelsen. Derfor har vi valgt å presentere resultatene samlet, i stedet for å bryte dem ned på gruppenivå. Vi har ikke kontrollert for faktorer som kjønn, sosial bakgrunn, bosted osv., som man typisk ville gjort i en regresjonsanalyse. Vårt formål på dette stadiet er å gi en deskriptiv underveisvurdering, heller enn å vurdere signifikansen av endringene vi observerer. Resultatene må derfor tolkes med forsiktighet.

Sammenligningsgruppene bestod av 94 respondenter ved oppstart og 106 respondenter ved avslutning. Disse gruppene ble rekruttert fra skoler i Oslo, Buskerud og Bergen, og består av hele klasser. Kjønnfordelingen i sammenligningsgruppene var lik som i Flyt-gruppene, (i underkant av 60 prosent jenter). Her er det også en overrepresentasjon av jenter, men på samme nivå som i gruppen som deltok i Flyt-programmet.

Om Flyt¹

Flyt er et forebyggende fritidstilbud for ungdom på 10. trinn. I programmet får ungdommene 80 timer med organiserte aktiviteter, felles måltider, øvelser, samtaler og veiledning. Flyt består av fem moduler, gjennomføres lokalt og samler om lag 25 ungdommer på 10. trinn i hver kommune. Alle kan søke om å få delta. Deltakergruppa er mangfoldig og settes sammen med særlig prioritet for de som kan stå i risiko for ikke å fullføre ungdomsskolen eller ikke begynne eller fullføre videregående opplæring.

Mål for programmet

Det overordnede målet for Flyt er å bidra til å sette ungdom i stand til å gjennomføre videregående opplæring gjennom å styrke deres livsmestringsferdigheter. Fra forskningslitteraturen er det påvist noen faktorer som henger sammen med økt risiko for frafall, men det er også identifisert beskyttende faktorer. Flyt er designet for å påvirke den enkeltes resiliens. Det handler for eksempel om å oppleve sosial støtte fra jevnaldrende (vennskap) og voksenpersoner, om grad

1 Beskrivelsen av Flyt er hentet fra Kronprinsparets Fond.

av målorientering, motivasjon for skolearbeid og selvtillit. I delmålene for pilotprosjektet ble dette formulert slik:

- Ungdommer i Flyt har økt tilstedeværelse på skolen (reduert fravær).
- Ungdommer i Flyt opplever økt grad av livsmestringsferdigheter.
- Ungdommer i Flyt har økt innsikt i egne ønsker og valg for framtiden.
- Ungdommer i Flyt har minst én god venn og har minst én god venn på skolen.

Målgruppe

Flyt er et fritidstilbud for alle elever på 10. trinn på ungdomsskolen, men med særlig prioritet for de som står i en særlig risiko for utenforskap. Pilotprosjektet i Flyt viste hvordan balansen mellom ungdom i en risikoposisjon og ungdom som står i en sterkere posisjon i det sosiale fellesskapet, er vesentlig for god gruppedynamikk. Rekrutteringen av ungdommer følger derfor en ikke-stigmatiserende praksis, med vekt på å få et mangfold i gruppa. Det betyr at Flyt-deltakerne samlet sett har en økt disposisjon for sårbarhet sammenlignet med gjennomsnittet, men det betyr også at det er store variasjoner innad i gruppene. I Flyt rekrutteres altså både ungdom som lykkes godt i skolen fra før og har trygge sosiale konstellasjoner rundt seg og opplever mestring, ungdom som strever med å håndtere livet sitt, og ungdom som står i en uttrykt risiko for både å avslutte utdanning og falle utenfor fellesskapet. Om lag halvparten av alle deltakerne har markører som kan henge sammen med økt risiko for frafall.

Flyt er et forebyggende fritidstilbud for ungdom på 10. trinn. I programmet får ungdommene 80 timer med organiserte aktiviteter, felles måltider, øvelser, samtaler og veiledning. Flyt består av fem moduler, gjennomføres lokalt og samler om lag 25 ungdommer på 10. trinn i hver kommune. Alle kan søke om å få delta. Deltakergruppa er mangfoldig og settes sammen med særlig prioritet for de som kan stå i risiko for ikke å fullføre ungdomsskolen eller ikke begynne eller fullføre videregående opplæring.

Mål for programmet

Det overordnede målet for Flyt er å bidra til å sette ungdom i stand til å gjennomføre videregående opplæring gjennom å styrke deres livsmestringsferdigheter. Fra forskningslitteraturen er det påvist noen faktorer som henger sammen med økt risiko for frafall, men det er også identifisert beskyttende faktorer. Flyt er designet for å påvirke den enkeltes resiliens. Det handler for eksempel om å oppleve sosial støtte fra jevnaldrende (vennskap) og voksne personer, om grad av målorientering, motivasjon for skolearbeid og selvtillit. I delmålene for pilotprosjektet ble dette formulert slik:

- Ungdommer i Flyt har økt tilstedeværelse på skolen (reduert fravær).
- Ungdommer i Flyt opplever økt grad av livsmestringsferdigheter.
- Ungdommer i Flyt har økt innsikt i egne ønsker og valg for framtiden.

- Ungdommer i Flyt har minst én god venn og har minst én god venn på skolen.

Målgruppe

Flyt er et fritidstilbud for alle elever på 10. trinn på ungdomsskolen, men med særlig prioritet for de som står i en særlig risiko for utenforskap. Pilotprosjektet i Flyt viste hvordan balansen mellom ungdom i en risikoposisjon og ungdom som står i en sterkere posisjon i det sosiale fellesskapet, er vesentlig for god gruppedynamikk. Rekrutteringen av ungdommer følger derfor en ikke-stigmatiserende praksis, med vekt på å få et mangfold i gruppa. Det betyr at Flyt-deltakerne samlet sett har en økt disposisjon for sårbarhet sammenlignet med gjennomsnittet, men det betyr også at det er store variasjoner innad i gruppene. I Flyt rekrutteres altså både ungdom som lykkes godt i skolen fra før og har trygge sosiale konstellasjoner rundt seg og opplever mestring, ungdom som strever med å håndtere livet sitt, og ungdom som står i en uttrykt risiko for både å avslutte utdanning og falle utenfor fellesskapet. Om lag halvparten av alle deltakerne har markører som kan henge sammen med økt risiko for frafall.

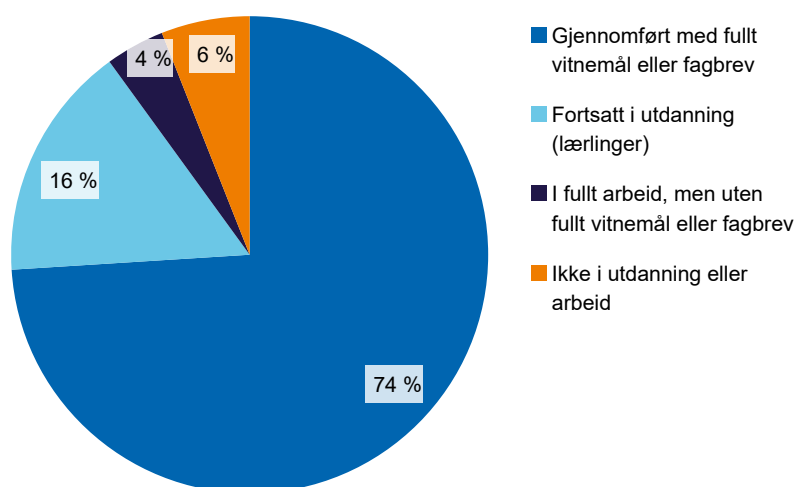
Flyt-deltakerne fem år etter

Det overordnede målet med Flyt er å bidra til å få 10 000 inn i varige fellesskap. Gjennomføring av videregående skole er altså et virkemiddel for å realisere et større og bredere mål. Samtidig, som vi har sett, er det rimelig å forstå gjennomføring som en sentral indikator på innenforskap eller i det minste som et (av flere) premisser som sannsynliggjør tilhørighet. Dessuten er gjennomføring et mer objektivt mål på deltakelse på sentrale arenaer i samfunnet enn spørsmål om opplevelser og erfaringer.

Nytt i år er at vi kan identifisere noen mer varige konsekvenser av å delta på Flyt. Årsakssammenhengene er selvsagt komplekse, men det er interessant og relevant å få innblikk i hvordan det går videre med Flyt-deltakerne fem år etter at de var med. Dette er tall vi kan sammenstille med de andre ungdommene fra samme årgang.

Flyt-programmets foreløpige resultater virker lovende. Når vi har kontakt med 82 av 86 deltakere fem år etter at de deltok på Flyt, ser vi at bare 6 prosent har frafalt. Figur 1 viser at 74 prosent har fullført og bestått videregående opplæring, 4 prosent er i arbeid og 16 prosent er fortsatt i lære. Hvis alle i lære fullfører, vil 90 prosent av deltakerne ha fullført videregående opplæring. Med et moderat estimat kan vi forvente at rundt 85 prosent vil fullføre og bestå. Dette er noe høyere enn gjennomsnittet, som ifølge oppdaterte tall fra SSB er 82,2 prosent på landsbasis (Statistisk sentralbyrå, 2024). Resultatene for det første kullet peker mot en positiv «catch-up-effekt» for ungdommene i Flyt.

Figur 1: Gjennomføringsgrad 2019/2020-kullet etter fem år, N = 82

Kilde: resultater fra kartlegging av Flyt-deltakere

Vi må likevel påpeke at mange faktorer påvirker resultatene over så mange år, og at andre forhold enn Flyt naturlig nok kan forklare deler av funnene. For det første er rekrutteringen til Flyt organisert slik at omtrent halvparten av deltakerne er i sårbare situasjoner og har økt risiko for ikke å fullføre videregående opplæring. Dette innebærer at sammenhengen mellom deltakelse i Flyt og gjennomføring av videregående ikke bør overvurderes. For ungdom i sårbare posisjoner er Flyts bidrag antakeligvis svært viktig, mens det for andre deltakere ikke nødvendigvis har betydning for skoleutfallet.

For det andre er det metodiske forbehold som kan spille inn. Når ungdom kontaktes og blir spurt om hvordan det går i utdanningsløpet, har vi ingen garanti for at svarene alltid er korrekte. Det er også mulig at ungdommene har ulike oppfatninger av hva det innebærer å fullføre og bestå videregående opplæring, selv om vi forsøkte å være tydelige i begrepsbruken under samtalene.

Til tross for disse forbeholdene fremstår de foreløpige resultatene for det første kullet som svært lovende, spesielt med tanke på om Flyt bidrar til en catch-up-effekt.

Flyt skoleåret 2023–2024

I denne delen retter vi oppmerksomheten mot situasjonen for deltakerne i Flyt-programmet skoleåret 2023–2024. Spørsmålet er hvordan Flyt har fungert for dette kullet, som består av over 500 ungdommer fra hele landet – både fra byer og bygder.

Vi har samlet inn både kvantitative og kvalitative data for å få innsikt i deltakernes subjektive opplevelser av programmet, samt hvordan de vurderte sin egen situasjon før og etter deltakelsen. I tillegg sammenligner vi deltakerne med en kontrollgruppe av ungdommer som i størst mulig grad ligner dem, men som ikke har deltatt i Flyt. Selv om dette ikke er en fullverdig randomisert kontrollstudie (RCT), gir sammenligningen likevel verdifull informasjon om hvorvidt endringene blant Flyt-deltakerne er spesifikke for programmet eller reflekterer mer generelle trender blant ungdommene som deltar i studien.

Når det gjelder spørsmål knyttet til skole, bruker vi også tall fra Ungdata for å gi et bredere perspektiv. Dette gir en sammenligning mellom Flyt-deltakerne og gjennomsnittet for ungdommer i hele landet.

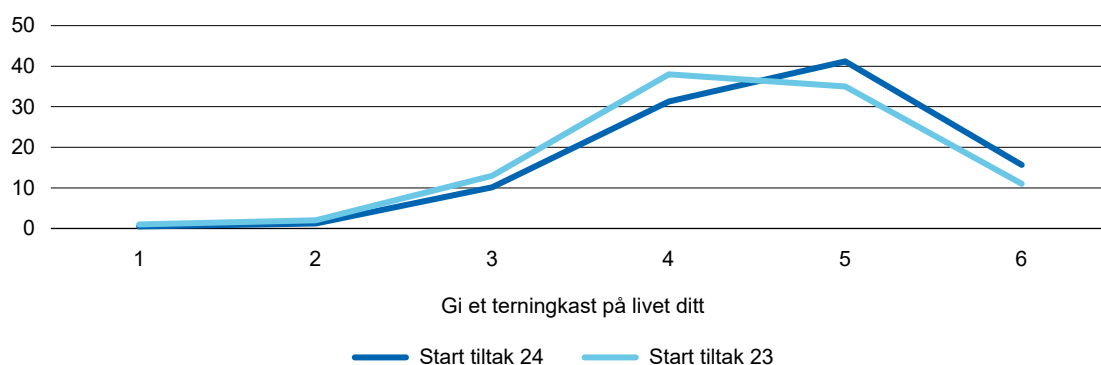
Livet målt med terningkast

Tidligere i notatet påpekte vi at seleksjonen av ungdom er avgjørende for hvordan Flyt fungerer, men også for programmet sitt potensial til å påvirke de unges livsopplevelse. Kort sagt, jo dårligere utgangspunkt deltakerne har, desto større mulighet har Flyt til å bidra til positiv endring.

For å måle deltakernes utgangspunkt, ba vi dem gi et terningkast på livet sitt. Dette gir et helhetlig bilde av deres subjektive vurdering. Tolkningen kan variere – noen fokuserer på skolen, mens andre vurderer livet mer generelt.

Figur 2 viser at deltakerne i 2023-2024-kullet vurderer livet sitt bedre ved oppstart enn deltakerne i 2022-2023-kullet. Det er flere som gir terningkast fem eller seks, og karakteren 5 er i år mest brukt, mens karakteren 4 var mest vanlig i fjor.

Figur 2: Gi et terningkast på livet ditt

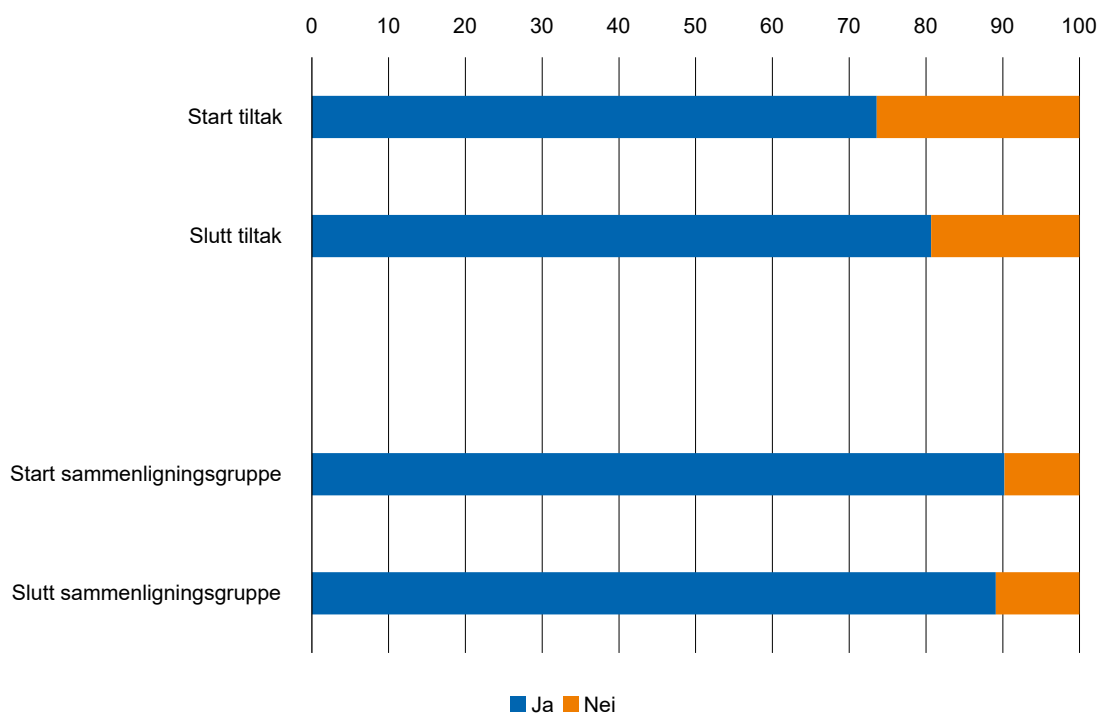

Kilde: resultater fra 2022/2023- og 2023/2024-kullet i Flyt-programmet

Personlig kompetanse og mestringstro

Resiliens handler blant annet om unges selvoppfatning, og vurdering av egne styrker er derfor et sentralt mål for resiliens i spørreundersøkelsen. Figur 3 viser at andelen Flyt-deltakere som kjenner sine styrker, økte fra 74 prosent til 81 prosent etter programmet. Sammenligningsgruppa viser ingen vesentlig endring, noe som indikerer at Flyt-programmet bidrar til økt bevissthet om egne styrker

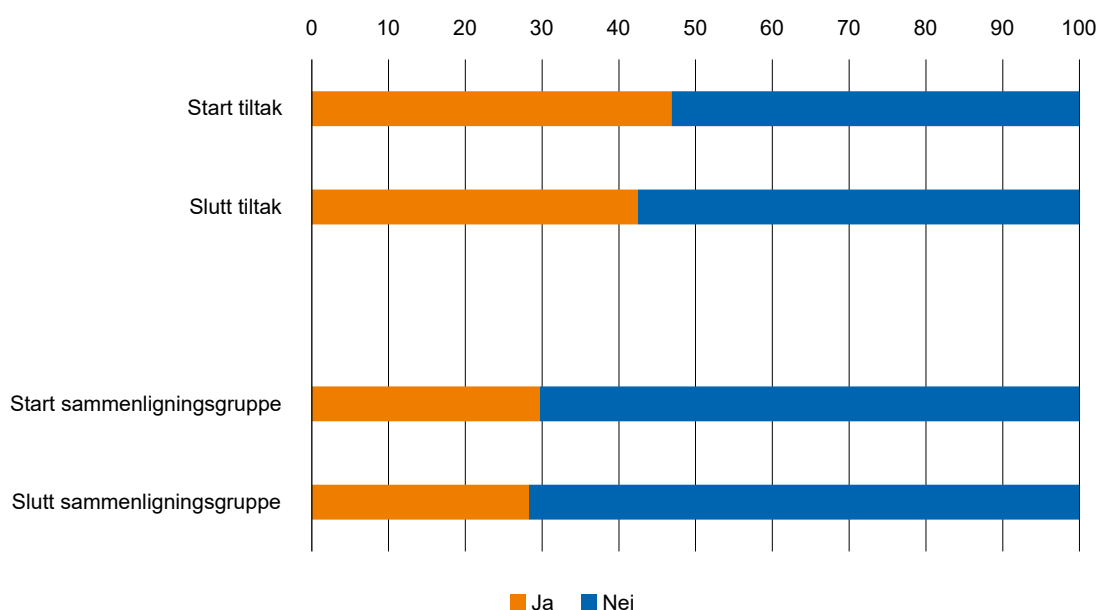
Figur 3: Jeg vet hvilke styrker/positive sider jeg har

Kilde: resultater fra 2023/2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Figur 4 viser resultatene fra målet som skal vise ungdommenes opplevde mestringstro. Når ungdommene blir spurt om de strever mer enn andre, ser vi samme mønster som i figur 3: Færre Flyt-deltakere svarer at de strever mer etter programmet, med en økning på 5 prosentpoeng som svarer «nei». I sammenligningsgruppa er det ingen vesentlige endringer.

Figur 4: Jeg strever mer enn andre

Kilde: resultater fra 2023/2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

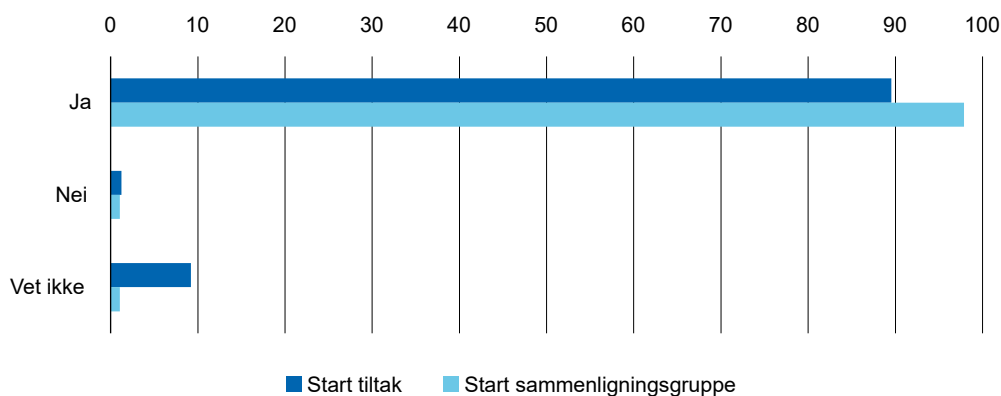
Støtte fra familie

En stabil familie som støtter ungdommenes navigering i utdanningsløpet, er en viktig resiliensfaktor. I vår tilnærming er det grad av støtte i familien er avgjørende for identitet, selvforståelse og fellesskap. Familie antas følgelig å ha stor betydning for den opplevde tilhørigheten til viktige fellesskap. I tillegg foreligger det mye forskning på hvordan utdanning går i arv, og derigjennom at ulikhet kan reproduseres (Hernes, 1976; Knudsen, 2021). Denne betydningen forklares gjerne med hvilken verdi utdanning tillegges i forskjellige familier, men også hvilken støtte og hjelp foreldre har ressurser til å bruke for å støtte og hjelpe egne barn når det gjelder lekser og utdanningsvalg (Born et al., 2024).

Figur 5 viser, som i fjor, at Flyt-deltakerne i mindre grad enn sammenligningsgruppen opplever at foreldrene bryr seg om hvordan de har det på skolen. I tillegg svarer flere Flyt-deltakere «jeg vet ikke» på dette spørsmålet. Dette resultatet kan delvis reflektere situasjonen til ungdom som blir anbefalt å delta i Flyt. Likevel peker det på viktige utfordringer knyttet til denne gruppen. Svarene synliggjør at Flyt-deltakerne i noen grad er sårbare, fordi de er mindre trygge enn andre ungdommer på at foreldrene er engasjert i deres skolegang. Flyt har likevel begrensinger i hva det kan oppnå på dette området. Som et

skolesupplerende program kan det kun støtte og bidra til å kompensere for unge som opplever manglende engasjement fra foreldrene i deres skolehverdag.

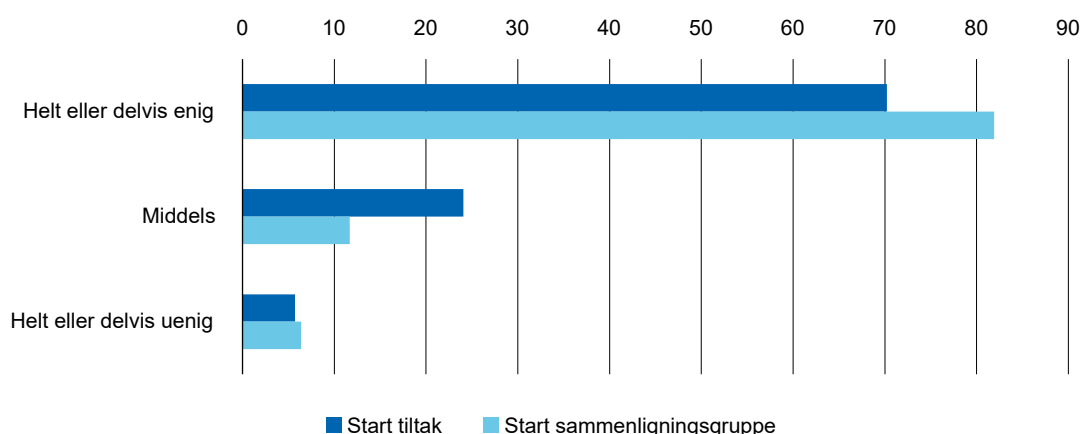
Figur 5 Opplever du at foreldrene dine bryr seg om hvordan du har det på skolen?

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Et annet spørsmål dreier seg om hvor samlet familiene er, noe som antas å påvirke ungdommenes sosiale og mentale støtte. Ungdommene vurderte påstanden «I familien liker vi å finne på ting sammen». Et flertall er helt eller delvis enige, men figur 6 viser at Flyt-deltakerne har en noe svakere familie-kobling enn sammenligningsgruppen. Samtidig svarer begge grupper omtrent likt på «helt eller delvis uenig». Resultatene indikerer at flertallet av ungdommene lever i familier med tette bånd, selv om Flyt-gruppen i noe mindre grad opplever dette sammenlignet med kontrollgruppen.

Figur 6 I familien liker vi å finne på ting sammen

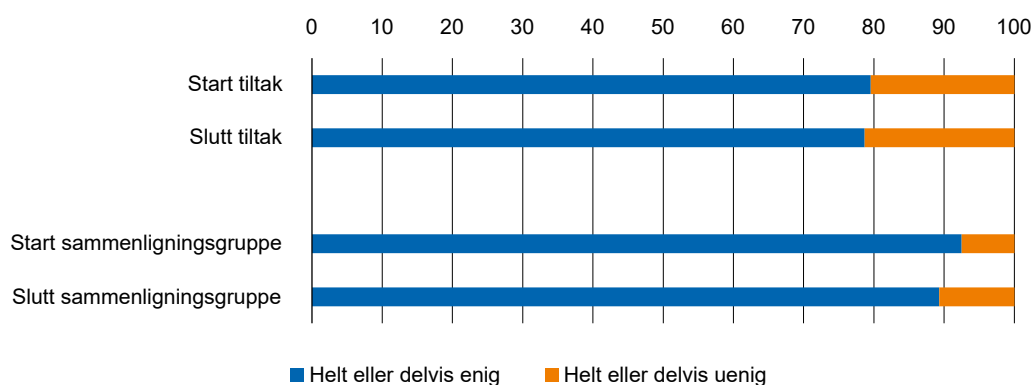

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Sosialt fellesskap: trygghet, tilhørighet og støtte

I tillegg til familien er venner og sosiale relasjoner utenfor hjemmet avgjørende for opplevelsen av sosial tilhørighet. Figur 7 viser at omtrent 80 prosent av Flyt-deltakerne føler at de passer inn på skolen, noe som er lavere enn sammenligningsgruppens 90 prosent. I motsetning til fjoråret, hvor Flyt-deltakerne viste en betydelig forbedring, ser vi ingen tydelig utvikling for 2023–2024-kullet. Samtidig viser Ungdata-undersøkelsen at Flyt-deltakerne ligger litt over landsgjennomsnittet, der rett under 80 prosent opplever tilhørighet på skolen (Bakken, 2024).

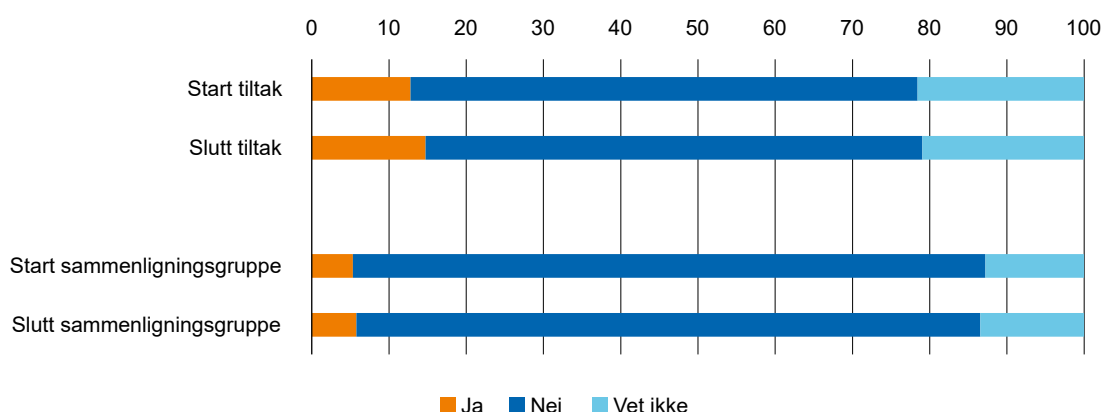
Figur 7 Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Hva med følelsen av utenforskap? Figur 8 viser at få Flyt-ungdommer svarer «ja» på spørsmålet om de føler seg utenfor dem de vil være sammen med, og det er ingen betydelig endring mellom start- og sluttidspunktet. For sammenligningsgruppa er det rundt 10 prosentpoeng flere som føler seg utenfor. Flyt-ungdommen opplever mindre sosial tilhørighet på skolen enn sammenligningsgruppa, men når de blir spurt om tilhørighet mer generelt, finner vi ikke det samme mønsteret. Kanskje er de mer sårbare på skolen enn andre steder. Det er positivt at følelsen av utenforskap ikke øker i perioden, verken for Flyt-ungdommen eller sammenligningsgruppa.

Figur 8 Jeg opplever meg ofte utenfor dem jeg vil være sammen med

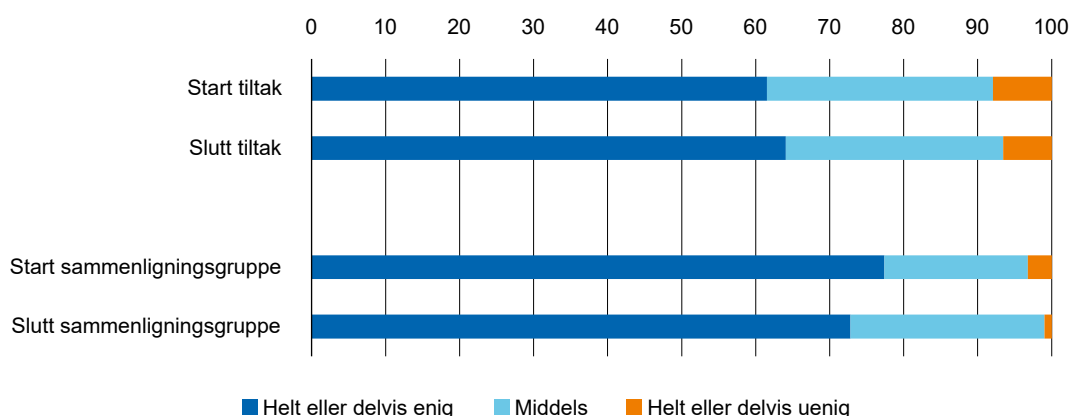

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Struktur: kunnskap, planlegging og framtidsorientering

Spørsmålene om struktur avdekker hvordan ungdommen tenker rundt det å realisere sine mål og ambisjoner. På påstanden «Jeg vet hvordan jeg skal nå målene mine», er det få som er helt eller delvis uenige. Figur 9 viser at færre i sammenligningsgruppa enn i Flyt-gruppa rapporterer at de strever med å nå målene sine, men dette gjelder under 10 prosent av Flyt-ungdommene ved både start- og sluttidspunktet. Selv om noen flere svarer at de vet hvordan de skal nå målene sine, er det ingen tydelig utvikling fra start- til sluttidspunktet.

Figur 9 Jeg vet hvordan jeg skal nå målene mine

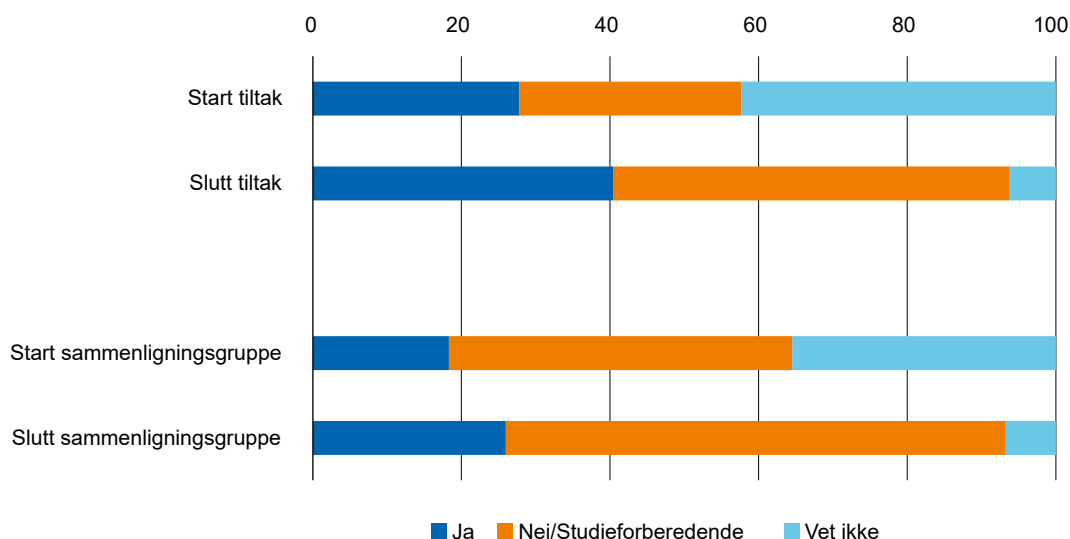
Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Utdanningsvalg er et sentralt tema i Flyt-programmet. Spørsmålet om utdanningsplaner ble justert fra «Jeg vil begynne på et yrkesfaglig studieprogram» med svaralternativene «ja», «nei» og «vet ikke», til «Hvilket utdanningsprogram planlegger du å ta på videregående skole?» med alternativene «yrkesfaglig studieprogram», «studieforberedende studieprogram» og «vet ikke / annet». I figur 10 er de som svarte «studieforberedende» regnet som «nei». Ved

oppstart svarte 28 prosent av Flyt-ungdommene at de ville begynne på et yrkesfaglig studieprogram, mens denne andelen økte til 40 prosent ved sluttidspunktet. Samtidig var det en markant nedgang i andelen som svarte «vet ikke». I sammenligningsgruppen svarte 10 prosentpoeng færre at de ville velge yrkesfag ved oppstart sammenlignet med Flyt-gruppen. Ellers viste begge gruppene lignende mønstre: ikke overraskende svarte færre «vet ikke» ved sluttidspunktet, og det var en økning i andelen som valgte både yrkesfag og studieforberevende.

Blant Flyt-ungdommene var fordelingen ved sluttidspunktet cirka 40 prosent yrkesfag og 60 prosent studieforberevende, mens den i sammenligningsgruppen var 30 prosent yrkesfag og 70 prosent studieforberevende. På nasjonalt nivå søker 53 prosent av elevene seg til et yrkesfaglig utdanningsprogram på vg1 (Utdanningsdirektoratet, 2024). Det er imidlertid viktig å merke seg at det er en forskjell mellom å velge yrkesfag og faktisk fullføre et yrkesfaglig løp, så det er for tidlig å trekke konklusjoner for disse ungdommene.

Figur 10 Jeg vil begynne på et yrkesfaglig studieprogram

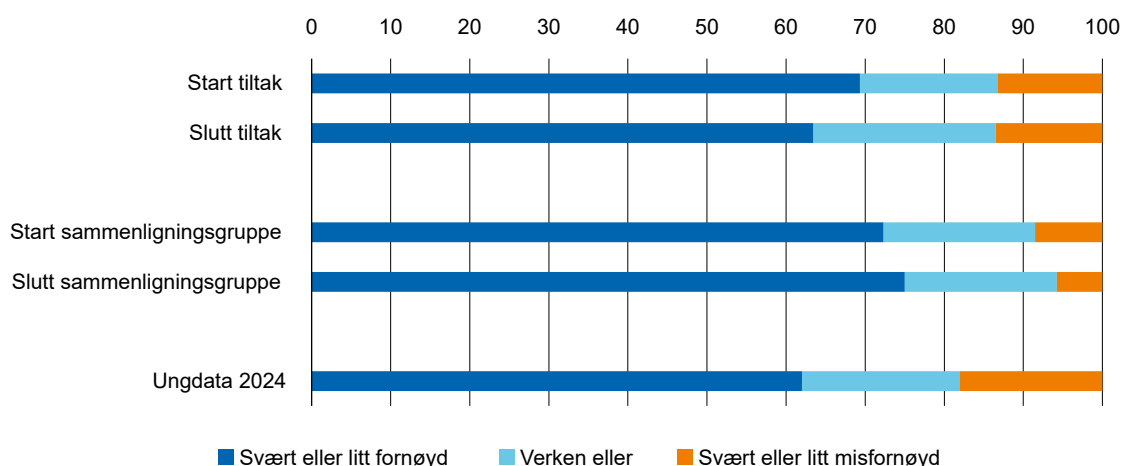
Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Forhold til skolen

Flyt-programmet handler om å gjøre ungdom bedre rustet til å fullføre og bestå videregående opplæring. Selv om programmet foregår utenfor skolen, er elevenes forhold til skolen en viktig faktor for å forebygge frafall. Derfor har vi inkludert spørsmål om dette temaet.

Ved oppstart var flere Flyt-deltakere fornøyde med skolen enn ved sluttidspunktet. Figur 11 viser imidlertid at trenden er motsatt for sammenligningsgruppen, selv om endringen er liten. Begge grupper rapporterer generelt høyere tilfredshet med skolen enn det som fremgår av Ungdata-undersøkelsen. Ved sluttidspunktet ligger Flyt-deltakerne omtrent på nivå med Ungdata-tallene og skiller seg dermed ikke fra landsgjennomsnittet.

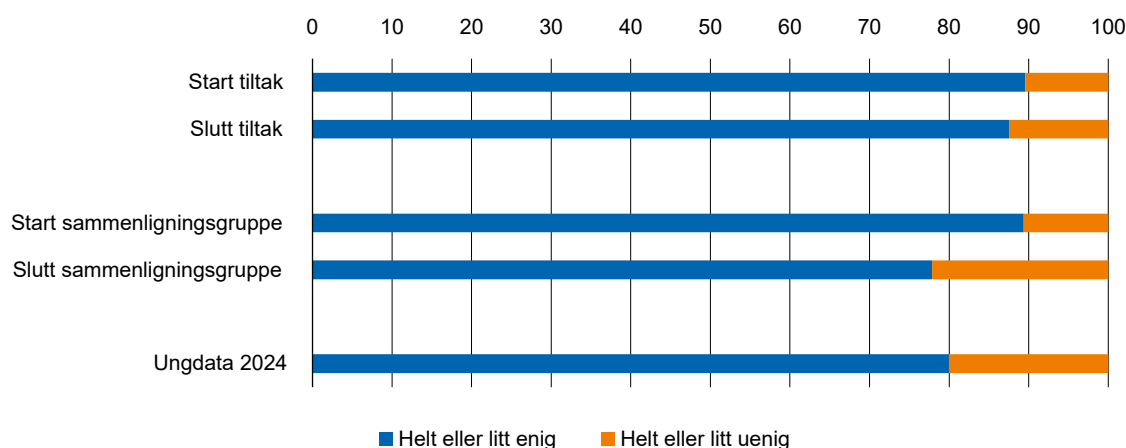
Figur 11 Hvor fornøyd eller misfornøyd er du på med skolen du går på?

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet, sammenligningsgrupper og Ungdata 2024

Relasjonen til lærerne kan ha stor betydning for skoletrivsel. Figur 12 viser at et klart flertall av ungdommene, både i Flyt-gruppen, sammenligningsgruppen og Ungdata, opplever at lærerne bryr seg om dem. Flyt-gruppen svarer mer positivt enn både sammenligningsgruppen og Ungdata. Mens sammenligningsgruppen viser en negativ utvikling, er det ingen betydelig endring for Flyt-deltakerne fra start- til sluttidspunkt.

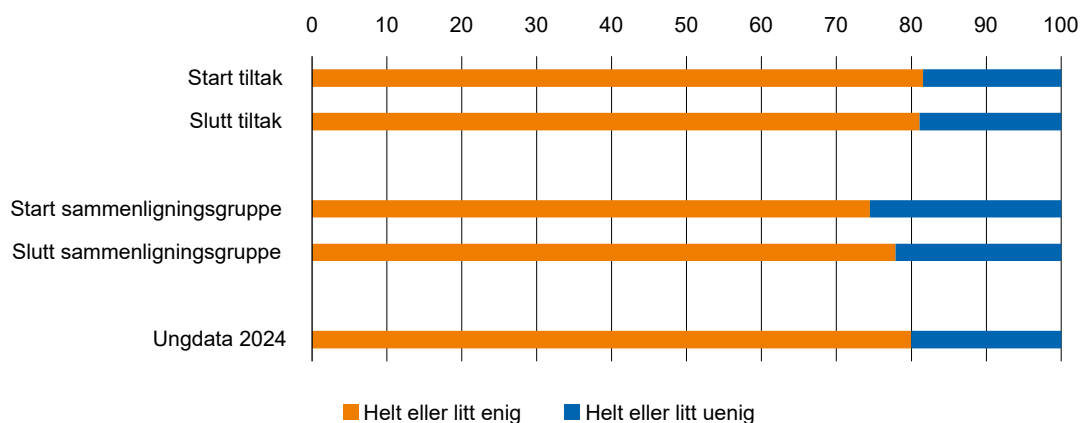
Figur 12 Jeg opplever at lærerne mine bryr seg om meg

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet, sammenligningsgrupper og Ungdata 2024

Figur 13 viser at omtrent 80 prosent av både Flyt-ungdommene og sammenligningsgruppa kjeder seg på skolen, på nivå med landsgjennomsnittet. Sammenligningsgruppa viser en liten negativ utvikling, mens Flyt-gruppa ligger stabilt.

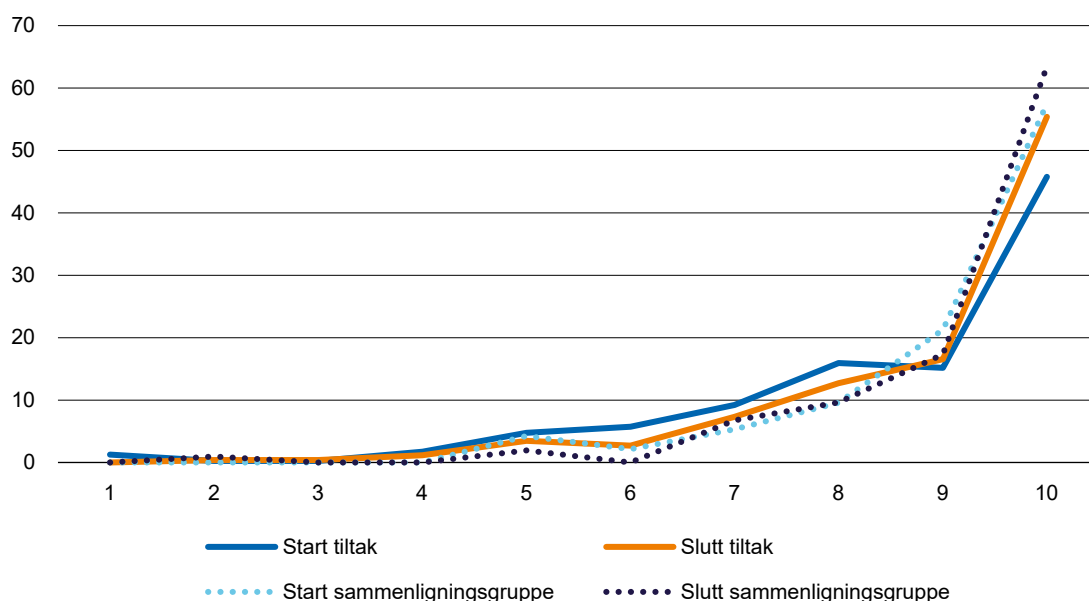
Figur 13 Jeg kjeder meg på skolen

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet, sammenligningsgrupper og Ungdata 2024

Figur 14 viser at både Flyt- og sammenligningsgruppene vurderer sannsynligheten for å fullføre skolen som høyere ved slutten av perioden. Dette kan tyde på en positiv effekt av Flyt-programmet, men siden samme tendens finnes i sammenligningsgruppen, kan det ikke tilskrives programmet alene. Forskjellene er små og kan skyldes seleksjon.

Figur 14 Hvor sannsynlig er det at du vil fullføre videregående skole, fra 1 til 10?

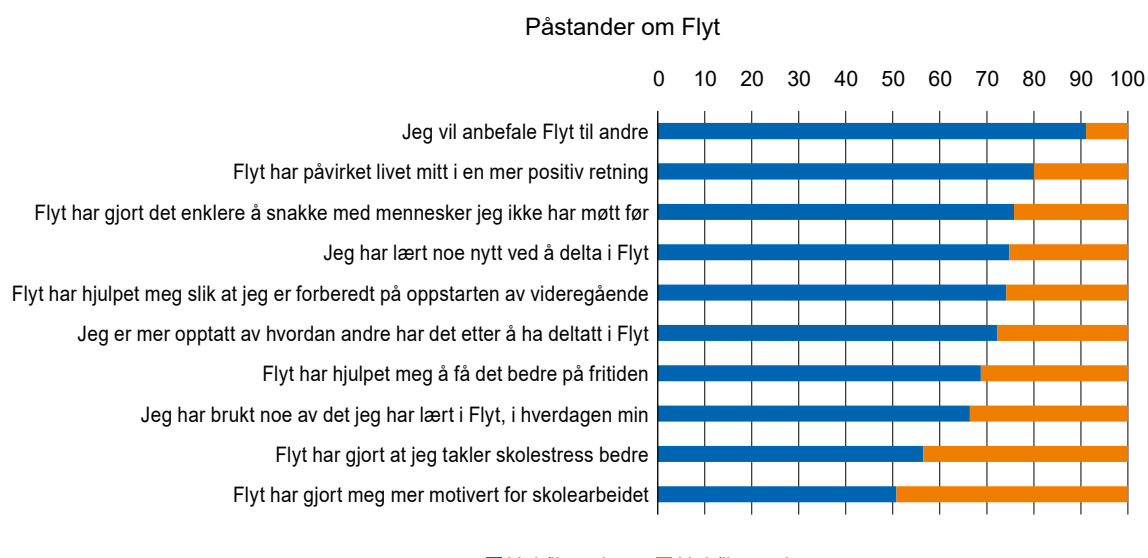
Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet og sammenligningsgrupper

Etter å ha gjennomgått noen av de viktigste resiliensmålene, ser vi at de personlige kompetansene selvtillit og opplevd mestringstro har hatt en positiv utvikling for ungdommene som deltar i Flyt. Når det gjelder spørsmål om skole, er utviklingen noe mer variert: Trivselen på skolen har utviklet seg negativt, mens troen på å fullføre har hatt en positiv utvikling. For å belyse dette nærmere, skal vi se på hva Flyt-ungdommene svarer når de spesifikt blir spurt om sine opplevelser med Flyt.

Hva mener ungdommen selv om Flyt?

I notatets første del presenterte vi hvordan Flyt-programmet ser ut til å nå sine mål, med høy fullføringsrate blant deltakerne i det første kullet. For å forstå hva som er viktig for deltakerne i det femte kullet, har vi samlet påstander om Flyt i figur 15. Nesten alle ungdommene vil anbefale Flyt til andre, noe som tyder på at de opplever programmet som positivt og verdifullt. Denne oppfatningen støttes også av data fra dybdeintervjuene. Resultatene viser videre at deltakelse i programmet har betydning for deltakernes liv generelt, spesielt når det gjelder sosiale relasjoner.

Figur 15 Påstander om Flyt

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet

Selv om deltakelsen i Flyt ser ut til å ha mindre innvirkning på skolemotivasjon og skolestress, rapporterer omtrent halvparten av deltakerne at programmet har påvirket disse områdene. Det kan tyde på at ungdommene ser verdien i skolegang og er motivert for å fullføre, selv om de ikke nødvendigvis finner skolearbeidet mer engasjerende. Siden disse målene gir begrenset innsikt, inkluderte vi et åpent spørsmål i spørreundersøkelsen for å la ungdommene selv beskrive hva de har lært ved å delta på Flyt. Fritekstsvarene er samlet i en ordsky, som vises i figur 16.

Figur 16 Fortell hva du har lært på Flyt, ordsky basert på fritekst

Kilde: resultater fra 2023–2024-kullet i Flyt-programmet

I ordskyen fremkommer noen av de viktigste temaene i Flyt-programmet, som vektlegging av det sosiale, stressmestring, følelser og vennskap. Fritekstsvarerne i spørreundersøkelsen viser i tillegg at programmet har fokusert på å styrke ungdommenes selvfølelse og mestringstro. Når deltakerne svarer med utsagn som «Jeg er ikke noen taper!», reflekterer det en nyvunnet tro på egne evner. Dette kan indikere utviklingen av en ny læringsidentitet (Lave & Wenger, 1991, 2005) hvor ungdommene ser seg selv som aktive og kompetente aktører i egen læring. Utsagnet «Alle har det vanskelig av og til» viser en aksept av livets utfordringer, mens «Det er lettere å lykkes enn jeg trodde» tyder på at Flyt har bidratt til å styrke ungdommenes selvbilde og selvfølelse, i tråd med både robusthetsbegrepet og Flyt-programmets hensikt.

Vi gjennomførte fire individuelle dybdeintervjuer og et gruppeintervju med deltakere fra 2023–2024-kullet. Mange av ungdommene fortalte at de har lært verdifulle teknikker for stresshåndtering, planlegging og relasjonsbygging. De nevnte spesielt pusteteknikker for stressmestring og metoder for å strukturere oppgaver hjemme, på skolen og i fritiden. Dette har gjort det lettere for dem å håndtere hverdagens krav, både faglig og personlig. Ungdommene fortalte også at Flyt har fått dem til å reflektere mer over framtidige valg knyttet til utdanning, jobb og bosted. I tillegg har de lært konkrete ferdigheter som jobbintervjutrening, CV-skriving, følelshåndtering og hvordan de kan bli kjent med nye mennesker. Disse ferdighetene vil være nyttige både i videregående skole og arbeidslivet:

Jeg har lært meg hvordan det kanskje vil skje på et jobbintervju, og hva jeg vil trenge når jeg skal ha det. Og hvordan jeg skal kunne hjelpe meg selv når jeg er lei meg eller strever litt med å sove. Også om å være mer sosial sammen med folk i klassen og utenfor.

Flere informanter pekte på at de meldte seg på Flyt for å treffe nye folk og for å øve på sosiale situasjoner. De er bevisste på at dette er ferdigheter som vil være nyttige i overgangen til videregående skole. Når ungdommene snakker om temasamlingene knyttet til å bli kjent med nye spørsmål, dukker begreper som «grønne spørsmål» (som oppmuntrer til dialog) opp. De nevner også kommunikasjon gjennom kroppsspråk og «sjiraffspråk», som de lærer om på Flyt-samlingene. Når en informant som sliter med sosiale relasjoner blir spurt om hvordan hun tenker om det sosiale på videregående, svarer hun:

Jeg er litt nervøs, men jeg ser litt fram til det også... Jeg tror det kan komme til å bli en ganske grei opplevelse. Jeg tror det kommer til å gå bra. [...] Når du blir kjent med nye folk, så kan du... Du kan på en måte... Du blir ikke fanget i den du var.

Dette sitatet understreker betydningen av å påta seg en ny rolle i et nytt miljø, uavhengig av tidligere sosiale strukturer og forventninger. Å møte nye mennesker i et fremmed sosialt landskap kan tilby en mulighet for en sosial «reset», hvor ungdommene kan utforske og utvikle ulike aspekter av seg selv. Dette kan fremme personlig vekst og sosial mestring, samtidig som det reduserer usikkerheten knyttet til tidligere erfaringer med gruppepress eller ekskludering. For ungdom i risiko for utenforskap kan slike nye miljøer gi en pause fra fastlåste relasjoner og forventninger, og støtte oppbyggingen av selvtillit og evnen til å navigere i forskjellige sosiale kontekster. Dette kan være en viktig komponent i utviklingen av deres læringsidentitet, da det gir dem muligheten til å se seg selv i et nytt lys, som aktive og kompetente deltakere i sosiale situasjoner.

Mot slutten av intervjuene ble ungdommene spurt om de hadde noen gode råd til de som har ansvar for Flyt. Ett sitat illustrerer at ungdommene mener det ville være nyttig å tilby Flyt til flere, eventuelt gjennom skolen, for å hjelpe flere med å mestre livet og skolen bedre:

Jeg syns at hvis man skulle gjort Flyt-programmet litt mer aktuelt for alle, så kunne det vært noen [...] som reiser ut til forskjellige skoler. Og så har de kanskje en time hvor de tar opp litt av tingene, da. Det viktigste. Så får alle sjansen til å lære seg selv å kjenne og vite hva man skal gjøre i ulike situasjoner.

I intervjuene reflekterte ungdommene en del over forskjellen mellom Flyt og den tradisjonelle skolen. De la vekt på hvordan læring i en alternativ setting, utenfor skolens vante rammer, oppleves som både annerledes og verdifullt. Flere understreket at det å lære uten det vanlige skoleinnholdet, og med ledere som har en annen rolle enn lærerne, skaper en unik dynamikk. Dette gir rom for å utforske andre sider av seg selv og oppleve læring på nye måter. En av ungdommene beskrev det slik:

Man lærer egentlig ganske mye, men det er ikke såne ting man lærer på skolen. Og det føles ikke ut som man er på skolen, heller. Man lærer om seg selv, på en måte.

At Flyt-lederne inntar en annen rolle enn skolens lærere, ble trukket frem som spesielt positivt av nesten alle informantene. Denne rollen oppleves som mindre autoritær og mer støttende, noe som gjør læringsmiljøet mer avslappet og inkluderende. En informant beskrev sin oppfatning av voksne på denne måten:

Hvis noen kommer med noe du ikke liker, sånn matte, for eksempel, så begynner du å sammenligne læreren med matte, ikke sant, så misliker du læreren. Men hvis de kommer med noe du ikke har noe imot, da, så får du ikke noe imot dem.

Denne uttalelsen illustrerer hvordan relasjonen til lederen eller læreren påvirkes av innholdet som formidles, og hvordan en setting uten det vanlige skolepensumet kan gi et nytt grunnlag for positive relasjoner og læring. Flyt skaper dermed et annerledes læringsrom, hvor ungdommene føler seg mer åpne for både innhold og relasjoner.

Veien videre

Spørsmålet som en gruppe forskere ved NOVA har vært opptatt av i flere år, er om skolesupplerende tiltak kan ha en positiv effekt for deltakerne når de er tilbake på skolen. Nå skal to slike program – Flyt og Guttas Campus² – inngå i en ny studie, finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet, som er ledet av Mira Aaboen Sletten ved NOVA ved OsloMet, bærer tittelen The Potential of «GameChange»: Supplementary Educational Measures to Facilitate Secondary Education Completion Among At-Risk Youth (GameChanger). Målet med prosjektet er å undersøke hva skolesupplerende programmer kan tilføre skolesektoren.

I prosjektet benyttes Flyt og Guttas Campus som metodisk inngang for å identifisere faktorer som er avgjørende for om et tiltak er vellykket, og hva som kreves for å implementere tiltak som kan forebygge frafall. I tillegg til OsloMet samarbeider prosjektet med NORCE og Frischsenteret ved Universitetet i Oslo. For å sikre bred institusjonell og politisk forankring, vil studien gjennomføres i samarbeid med skoleeiere i Oslo og Bergen kommuner. Tiltakseierne, Kronprinsparets Fond og Guttas Campus, er også med i prosjektet.

Prosjektet har som ambisjon å være en reell «gamechanger» for både enkeltindivider og skoler. I GameChanger vil en rekke datakilder og metoder benyttes for å besvare følgende spørsmål: (i) Hva er effekten av skolesupplerende tiltak utenfor tradisjonelle skoler på å styrke gjennomføring i videregående skole blant utsatte unge? (ii) Hvordan kan sosiale entreprenører samarbeide effektivt med skoler og skolemyndigheter for å hindre frafall blant utsatt ungdom?

2 <https://guttascampus.no/>

Flyt og Guttas Campus har til felles at de er designet for å hjelpe unge med å fullføre skolen, og begge er rettet mot ungdomsskoleelever med mål om å støtte dem i overgangen til videre utdanning. De skiller seg imidlertid i tilnærming: Flyt legger større vekt på relasjonelle forhold, mens Guttas Campus har et mer skolefaglig fokus. Begge programmene baserer seg på kunnskap om at utfordringer i skolen ofte handler om mer enn faglige ferdigheter – de er ofte tett knyttet til ungdommens sosiale og emosjonelle opplevelser.

Flyt-programmet har vist at selv små tiltak kan gi betydelige utslag for den enkelte, men det er viktig å understreke at slike programmer ikke bør betraktes som universalløsninger. De bør ses som deler av et større og mer komplekst bilde. For varig endring er det også behov for systematiske reformer i skolen. Foreløpige resultater antyder at skolesupplerende tiltak kan gjøre en forskjell og bidra til å forebygge varig utenforskap blant unge, parallelt med det tradisjonelle skoleløpet. Derfor er det viktig å forske videre på hvordan sosiale entreprenører og skolesektoren kan samarbeide for å finne løsninger som sikrer at utdanningssystemet tilbyr støtte til alle ungdommer, uavhengig av deres ulike forutsetninger og livssituasjoner.

Litteratur

- Bakken, A. (2024). *Ungdata 2024. Nasjonale resultater*. Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
- Born, V. d. L., Hegna, K. & Vasbø, K. B. (2024). Reconciling Ideals of Autonomy and Parental Influence. Young People's Stories of Educational Choice. *British Journal of Sociology of Education*, 45(6), 991-1009. <https://doi.org/10.1080/01425692.2024.2381684>
- Bottrell, D. (2009). Understanding 'marginal' perspectives: Towards a social theory of resilience. *Qualitative social work*, 8(3), 321-339.
- Eriksen, I. M., Marlene, F. P. & Rogstad, J. (kommer 2025). Navigating Critical Phases in Adversity in Youth: Identification and Reorientation
- Flemmen, M. & Ljunggren, J. (2024). *Klasse: en innføring*. Cappelen Damm akademisk.
- Forskningsrådet. (2024). *Barn og unge først – vårt felles ansvar*. Forskningsrådet. <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2024/barn-og-unge-forst---vart-felles-ansvar.pdf>
- Fyhn, T., Radlick, R. & Sveinsdottir, V. (2021). *Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET). En analyse av unge i NEET-kategorien*. NORCE Helse.
- Harris, A., Cuervo, H. & Wyn, J. (2021). *Thinking about belonging in youth studies*. Springer.
- Hernes, G. (1976). *Utdanning og ulikhet*. Universitetsforlaget.
- Hupfeld, K. (2010). A review of the literature: Resiliency skills and dropout prevention. *Scholar Centric*.
- Joseph, J. (2013). Resilience as embedded neoliberalism: a governmentality approach. *Resilience*, 1(1), 38-52.
- Knudsen, K. (2021). Utdanning og ulikhet. I K. Christensen, A. Nilsen & S. Grønmo (Red.), *Ulikhet : sosiologiske perspektiver og analyser* (1. utgave. utg.). Fagbokforlaget.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning : legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Lave, J. & Wenger, E. (2005). *Situert læring: og andre tekster*. Hans Reitzel.
- Moen, O. M. (2023). *Skolens omsorgsvikt*. Cappelen Damm.

- NOU 2019:3. (2019). *Nye sjanser–bedre læring. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp* (NOU 2019:3). Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/>
- Oslo Economics. (2024). *Samfunnsøkonomisk analyse av Flyt [upublisert rapport]*
- Reegård, K. & Rogstad (red.), J. (2016). De frafalne. Om frafall i videregående opplæring–hvem er de, hva vil de, og hva kan gjøres. I K. Reegård & J. Rogstad (Red.), *De frafalne. Om frafall i videregående opplæring–hvem er de, hva vil de, og hva kan gjøres*. Gyldendal Akademisk.
- Reegård, K. & Rogstad, J. (2018). *Motivasjon og mestring. Forprosjekt om gjennomføring av videregående utdanning* (Fafo-notat 2018:13, Issue. Fafo.
- Rogstad, J. (2024). From Zero to Hero. Belonging and Re-enrolment in Education Among Young People Outside School. *YOUNG*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/11033088241298154>
- Rumberger, R. (2011). Dropping out: Why students drop out of high school and what can be done about it. I. Harvard University Press.
- Schoon, I. (2006). *Risk and resilience: Adaptations in changing times*. Cambridge University Press.
- Shean, M. (2015). Current theories relating to resilience and young people. *Victorian Health Promotion Foundation: Melbourne, Australia*, 2.
- Statistisk sentralbyrå. (2024). *Gjennomføring i videregående opplæring*. Statistisk sentralbyrå. Hentet 02.12.2024 fra <https://www.ssb.no/utdanning/videregaende-utdanning/statistikk/gjennomforing-i-videregaende-opplaering>
- Ungar, M. (2011). Community resilience for youth and families: Facilitative physical and social capital in contexts of adversity. *Children and youth services review*, 33(9), 1742-1748.
- Utdanningsdirektoratet. (2024, 21.03.2024). *Flere søker yrkesfag*. Utdanningsdirektoratet. Hentet 16.12.2024 fra
- Van Breda, A. D. (2018). A critical review of resilience theory and its relevance for social work. *Social work*, 54(1), 1-18.
- Waxman, H. C., Gray, J. P. & Padron, Y. N. (2003). Review of research on educational resilience.
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of prejudice*, 40(3), 197-214.
- Yuval-Davis, N. (2011). *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*. I. Sage Publications.